

ĐẠO ĐỨC NGHỀ NGHIỆP THỐNG KÊ: TẦM QUAN TRỌNG VÀ ĐỀ XUẤT XÂY DỰNG CHUẨN MỰC ĐẠO ĐỨC TRONG LĨNH VỰC THỐNG KÊ

ThS. Nguyễn Văn Đoàn *

Tóm tắt

Bài viết nhấn mạnh tầm quan trọng của đạo đức nghề nghiệp trong công tác thống kê ở Việt Nam, đặc biệt trong bối cảnh dữ liệu ngày càng lớn. Đạo đức nghề nghiệp như một hệ thống nguyên tắc và chuẩn mực hành vi cần thiết cho mọi thống kê viên để đảm bảo tính chính trực, trách nhiệm, và công bằng. Đạo đức nghề nghiệp yêu cầu người làm nghề thống kê xử lý dữ liệu mà không thiên vị, giả mạo hay thao túng, từ đó tăng cường uy tín và chất lượng công việc. Mục tiêu của đạo đức nghề nghiệp bao gồm việc duy trì sự chính xác và tin cậy của số liệu, trung thực và khách quan trong mọi khía cạnh công việc, bảo vệ quyền riêng tư, tuân thủ pháp luật và phát triển văn hóa đạo đức nghề nghiệp. Bài viết cũng chỉ ra nhiều ngành, lĩnh vực ở nước ta đã xây dựng, ban hành chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp của từng ngành, lĩnh vực; nhiều quốc gia và tổ chức của Liên hợp quốc cũng đã ban hành bộ quy tắc đạo đức trong thống kê. Mặc dù ngành Thống kê nước ta chưa có văn bản cụ thể về đạo đức nghề nghiệp, nhưng Luật Thống kê 2015 đã quy định nguyên tắc cơ bản và tiêu chuẩn cho người làm công tác thống kê. Tuy nhiên, trong bối cảnh thời đại dữ liệu lớn hiện nay, việc tuân thủ đạo đức nghề nghiệp trong công tác thống kê đóng vai trò cực kỳ quan trọng, không chỉ được quy định trong Luật Thống kê mà còn phải tiếp tục được cải thiện và phát triển để theo kịp với các thách thức phát sinh, nên cần thiết phải xây dựng, ban hành chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp trong công tác thống kê.

Từ khóa: *Đạo đức nghề nghiệp, chuẩn mực đạo đức nghề thống kê, minh bạch, chính xác, trách nhiệm, bảo mật dữ liệu, xây dựng niềm tin, thao túng dữ liệu*

1. Đạo đức nghề nghiệp là gì?

Đạo đức nghề nghiệp là một hệ thống nguyên tắc và chuẩn mực hành vi mà mỗi cá nhân hay tổ chức nên tuân theo trong hoạt

động chuyên môn của họ. Đây không chỉ là các quy tắc về hành vi được xã hội chấp nhận mà còn là những tiêu chuẩn đạo đức được chấp nhận trong một nghề nghiệp cụ thể. Đạo đức nghề nghiệp bao gồm sự chính trực, trách nhiệm, công bằng, tôn trọng quyền của

* Ủy viên Ban Thường vụ, Trưởng ban chuyên môn, Hội Thống kê Việt Nam

người khác, và giữ vững sự tin cậy trong môi trường làm việc và trong quan hệ với khách hàng hay bên liên quan. Đạo đức nghề nghiệp bắt buộc người làm nghề phải tuân thủ ngay cả khi đối mặt với áp lực hay cám dỗ, qua đó đảm bảo sự uy tín và chất lượng của công việc được thực hiện.

Trong công tác thống kê, đạo đức nghề nghiệp cần được thể hiện qua việc thu thập, xử lý, phân tích và trình bày số liệu một cách khách quan, minh bạch và trung thực. Người làm công tác thống kê cần phải xử lý dữ liệu mà không có sự thiên vị, không làm giả mạo hoặc thao túng thông tin để đảm bảo tính xác thực và đáng tin cậy của thông tin thống kê. Thực hành đạo đức nghề nghiệp trong thống kê cũng đồng nghĩa với việc bảo mật thông tin cá nhân, tuân thủ các quy định về bảo vệ dữ liệu, và báo cáo bất kỳ xung đột lợi ích nào có thể ảnh hưởng đến kết quả phân tích. Đạo đức nghề nghiệp đóng một vai trò quan trọng trong việc xây dựng niềm tin và tín nhiệm trong cộng đồng và là cơ sở vững chắc cho sự phát triển bền vững của ngành Thống kê nước ta.

2. Mục tiêu của đạo đức nghề nghiệp trong công tác thống kê

Đạo đức nghề nghiệp trong công tác thống kê, nhằm duy trì, phát triển thống kê Việt Nam minh bạch, chính xác và có trách nhiệm. Cụ thể, các mục tiêu này bao gồm: (1) Đảm bảo chính xác và tin cậy: Một trong những mục tiêu quan trọng nhất của đạo đức nghề nghiệp thống kê là đảm bảo rằng dữ liệu được thu thập, phân tích, và trình bày một cách chính xác và đáng tin cậy, từ đó hỗ trợ ra quyết định và chính sách dựa trên những thông tin xác thực; (2) Trung thực và khách quan: Đạo đức nghề nghiệp nhằm vào

việc duy trì sự trung thực và khách quan trong tất cả các khía cạnh của công việc thống kê, chống lại việc thao túng số liệu vì lợi ích cá nhân hay nhóm lợi ích; (3) Bảo vệ quyền riêng tư và bảo mật: Bảo vệ thông tin cá nhân và đảm bảo bảo mật dữ liệu là mục tiêu cốt lõi trong ngành thống kê, nhấn mạnh tới trách nhiệm của thống kê viên trong việc giữ bí mật dữ liệu và thông tin đã được giao phó; (4) Tuân thủ các quy định pháp luật: Đảm bảo rằng mọi hoạt động thu thập và xử lý dữ liệu đều tuân thủ nghiêm ngặt với các quy định pháp luật hiện hành, qua đó tôn trọng nguyên tắc pháp quyền; (5) Phát triển đạo đức nghề nghiệp: Khuyến khích và phát triển văn hóa đạo đức nghề nghiệp trong ngành thống kê thông qua giáo dục đào tạo liên tục và tạo điều kiện để tin cậy là yếu tố quyết định trong mọi phân tích; (6) Tăng cường niềm tin: Tạo dựng và củng cố niềm tin của cộng đồng và người sử dụng dữ liệu vào chất lượng, tính xác thực và tính minh bạch của thông tin thống kê mà ngành cung cấp; (7) Hợp tác và chia sẻ kiến thức: Xây dựng một môi trường cởi mở, hợp tác và chia sẻ kiến thức trong cộng đồng thống kê, để tạo ra những chuẩn mực chung trong thu thập và phân tích dữ liệu.

Với việc thực hiện những mục tiêu nêu trên, ngành Thống kê sẽ phát huy vai trò của mình trong việc cung cấp thông tin xác thực, qua đó hỗ trợ hiệu quả trong việc hoạch định chính sách và phát triển kinh tế - xã hội ở nước ta.

3. Tâm quan trọng của đạo đức nghề nghiệp trong công tác thống kê

Đạo đức nghề nghiệp trong công tác thống kê đóng một vai trò then chốt đối với sự phát triển của ngành Thống kê Việt Nam.

➤➤➤ NGHIÊN CỨU • TRAO ĐỔI

Việc tuân thủ đạo đức nghề nghiệp không những tác động tích cực đến độ tin cậy và uy tín của dữ liệu thống kê, mà còn góp phần xây dựng nền tảng cho một văn hóa minh bạch và có trách nhiệm trong các cơ quan thống kê. Trong khuôn khổ quốc gia, thực hành đạo đức nghề nghiệp cải thiện chất lượng và độ chính xác của dữ liệu thống kê, từ đó hỗ trợ việc đưa ra các quyết sách chính xác và thông tin kịp thời cho cả lập pháp và người dân. Cách tiếp cận này cũng giúp bảo vệ thông tin cá nhân và dữ liệu nhạy cảm khỏi rò rỉ hoặc bị sử dụng sai mục đích. Trên bình diện quốc tế, sự chuyên nghiệp và chính trực trong công tác thống kê góp phần củng cố hình ảnh của Việt Nam như một quốc gia có hệ thống thông tin đáng tin và minh bạch. Điều này không chỉ cải thiện môi trường kinh doanh mà còn tăng cường sự hợp tác và đầu tư từ bên ngoài.

Duy trì chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp trong công tác thống kê giúp đảm bảo sự liên tục cải thiện và tích cực phát triển ngành thống kê tại Việt Nam. Điều này đồng nghĩa với việc nâng cao khả năng cạnh tranh quốc gia thông qua việc tận dụng dữ liệu để phát triển kinh tế-xã hội, cũng như tối ưu hóa việc phân bổ nguồn lực và lập kế hoạch phát triển. Thông tin thống kê chính xác và đáng tin cậy là cơ sở vững chắc để đưa ra các quyết định kinh tế - xã hội hợp lý, từ chính sách vĩ mô cho đến kế hoạch phát triển cấp địa phương. Đạo đức nghề nghiệp giúp xây dựng niềm tin vào dữ liệu của cơ quan thống kê qua việc đảm bảo tính minh bạch và tăng cường trách nhiệm xã hội. Dữ liệu thống kê chất lượng giúp nhận diện đúng đắn các cơ hội và thách thức, từ đó hỗ trợ các cải cách và đổi mới nhằm thúc đẩy nền kinh tế. Chuẩn mực thống kê đáp ứng tiêu chuẩn quốc tế

làm tăng uy tín và cơ hội hợp tác với các đối tác và tổ chức quốc tế. Đạo đức nghề nghiệp trong thống kê đóng góp vào việc theo dõi, đánh giá và báo cáo tiến độ của các mục tiêu phát triển bền vững, đảm bảo sự phát triển kinh tế không làm tổn hại đến cơ sở môi trường và công bằng xã hội.

Đạo đức nghề nghiệp trong công tác thống kê là yếu tố không thể tách rời của một hệ thống thông tin chất lượng cao - cơ sở không thể thiếu của quyết định chính xác và phát triển bền vững ở cấp độ quốc gia và toàn cầu. Trong thời đại thông tin, sự chính trực và trách nhiệm của những người làm trong lĩnh vực này không chỉ là vấn đề cá nhân mà còn là trọng tâm của lợi ích chung.

4. Đề xuất xây dựng chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp trong công tác thống kê

Nhận thức được tầm quan trọng của chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp, nhiều ngành, lĩnh vực đã xây dựng, ban hành và thực hiện chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp trong lĩnh vực hoạt động của mình. Cụ thể, Dự thảo Bộ Quy tắc Đạo đức công vụ đang trong quá trình thẩm định của cơ quan chức năng trước khi trình Thủ tướng ban hành¹. Chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp kể

---

¹ Dự thảo Nghị định của Chính phủ về Bộ Quy tắc Đạo đức công vụ đang được Bộ Nội vụ lấy ý kiến rộng rãi của nhân dân¹. Mục đích xây dựng và ban hành Bộ Quy tắc Đạo đức công vụ, nhằm bảo đảm sự liêm chính, văn minh, chuyên nghiệp, phù hợp với nghĩa vụ và trách nhiệm của cán bộ, công chức, viên chức (CBCCVC); là cơ sở để CBCCVC tu dưỡng, rèn luyện bản thân, nâng cao ý thức trách nhiệm thực thi công vụ. Theo đó, chuẩn mực đạo đức của CBCCVC, gồm: Tính chính trực, liêm chính; tính khách quan, công bằng, bình đẳng; sự đúng mực, tính thận trọng; Sự tận tụy và kịp thời; năng lực và sự chuyên cần.

toán, kiểm toán ban hành từ năm 2015². Quy tắc Đạo đức nghề nghiệp Thừa phát lại ban hành năm 2022³. Chuẩn mực Đạo đức nghề nghiệp của cán bộ, công chức, viên chức, người lao động ngành Tài nguyên và Môi trường ban hành năm 2014⁴. Bộ Quy tắc và Đạo đức ứng xử nghề luật sư Việt Nam ban hành năm 2019⁵. Bộ chuẩn mực Đạo đức nghề nghiệp và quy tắc ứng xử của cán bộ ngân hàng ban hành năm 2019⁶. Quy tắc chuẩn mực Đạo đức nghề nghiệp của người cán bộ Kiểm sát ban hành năm 2023⁷. Quy định về Đạo đức Nhà giáo ban hành năm 2008⁸. Tiêu chuẩn Đạo đức của người làm công tác y tế (Quy định về y đức) ban hành

năm 2015⁹. Nguyên tắc đạo đức hành nghề Dược ban hành năm 2021¹⁰...

Đối với lĩnh vực thống kê, các ủy ban của Liên hợp quốc đã tổ chức nhiều hoạt động thúc đẩy các cơ quan, tổ chức thống kê chính thức quan tâm đến chuẩn mực đạo đức nghề thống kê. Điển hình, Ủy ban Kinh tế Liên hợp quốc về Châu Âu đã tổ chức hội thảo về đạo đức trong các tổ chức thống kê hiện đại; hội thảo diễn ra từ ngày 26-28/3/2024, tại Geneva, Thụy Sĩ. Nhiều quốc gia trên thế giới đã xây dựng, thực hiện chuẩn mực đạo đức nghề thống kê, như Canada (StatCan), Úc (ABS), Hà Lan (CBS), Thụy Điển (SCB), Mỹ (USCB), Viện Thống kê quốc tế (ISI)...

Ở nước ta, mặc dù ngành Thống kê chưa xây dựng, ban hành văn bản quy định chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp trong công tác thống kê, nhưng Luật Thống kê 2015¹¹ đã quy định "Nguyên tắc cơ bản của hoạt động thống kê và sử dụng dữ liệu và thông tin thống kê" (Hình 1 - Điều 5) và "Người làm công tác thống kê" (Hình 2 - Điều 66). Đây có thể được coi là nguyên tắc đạo đức nghề nghiệp trong công tác thống kê ở nước ta. Trong nhiều năm qua, các cơ quan thống kê cũng như người làm công tác thống kê đã tuân thủ Luật Thống kê nói chung và nguyên tắc cơ bản của hoạt động thống kê nói riêng. Người làm công tác thống kê cũng đã cơ bản đáp ứng được tiêu chuẩn về phẩm chất đạo đức và trình độ chuyên môn; luôn độc lập về chuyên môn, nghiệp vụ trong hoạt động thống kê.

² Thông tư số 70/2015/TT- BTC ngày 06/5/2015 của Bộ trưởng Bộ Tài chính ban hành chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp kế toán, kiểm toán;

³ Thông tư Số: 08/2022/TT-BTP, ngày 01/11/2022, Bộ trưởng Bộ Tư pháp ban hành Quy tắc Đạo đức nghề nghiệp thừa phát lại;

⁴ Quyết định số: 117/QĐ/BCSĐTNTM ngày 11/4/2014 của Bộ trưởng Bộ Tài nguyên và Môi trường ban hành quy định chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp của cán bộ, công chức, viên chức, người lao động ngành tài nguyên và môi trường;

⁵ Quyết định số 201/QĐ-HLSTQ, ngày 13/12/2019 của Chủ tịch Hội Luật sư toàn quốc ban hành Bộ Quy tắc và đạo đức ứng xử nghề luật sư Việt Nam;

⁶ Quyết định số 11/QĐ-HHNN ngày 25/02/2019 của Chủ tịch Hiệp hội Ngân hàng Việt Nam ban hành Bộ chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp và quy tắc ứng xử của cán bộ ngân hàng;

⁷ Quyết định số 21/QĐ-VKSTC, ngày 07/02/2023 của Viện trưởng VKSND tối ban hành Quy tắc chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp của người cán bộ Kiểm sát.

⁸ Quyết định số 16/2008/BGDDT, ngày 16/4/2008 Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành Quy định về đạo đức nhà giáo.

⁹ Quyết định số 2088/2015/QĐ-BYT, ngày 06/11/1996 của Bộ trưởng Bộ Y tế ban hành Quy định về Y đức..

¹⁰ Thông tư số 08/2021/TT-BYT ngày 25/6/2021 của Bộ trưởng Bộ Y tế ban hành Nguyên tắc đạo đức hành nghề Dược.

¹¹ Luật Thống kê năm 2015

Hình 1 - Điều 5: Nguyên tắc cơ bản của hoạt động thống kê

1. Nguyên tắc cơ bản của hoạt động thống kê nhà nước gồm:
  - a) Trung thực, khách quan, chính xác, đầy đủ, kịp thời;
  - b) Độc lập về chuyên môn, nghiệp vụ thống kê;
  - c) Thống nhất về nghiệp vụ, không trùng lặp, không chồng chéo;
  - d) Công khai, minh bạch;
  - đ) Có tính so sánh.
2. Nguyên tắc cơ bản của hoạt động thống kê ngoài thống kê nhà nước gồm:
  - a) Các nguyên tắc quy định tại các điểm a, b và c khoản 1 Điều này;
  - b) Tự nguyện, tự chịu trách nhiệm;
  - c) Không xâm phạm lợi ích quốc gia, quyền và lợi ích hợp pháp của cơ quan, tổ chức, cá nhân.
3. Nguyên tắc cơ bản của sử dụng dữ liệu và thông tin thống kê gồm:
  - a) Trích dẫn nguồn dữ liệu, thông tin thống kê khi sử dụng;
  - b) Bình đẳng trong tiếp cận và sử dụng dữ liệu, thông tin thống kê nhà nước đã được công bố;
  - c) Bảo mật dữ liệu, thông tin thống kê theo quy định của pháp luật.

Hình 2 - Điều 66. Người làm công tác thống kê

1. Người làm công tác thống kê gồm người làm công tác thống kê trong hệ thống tổ chức thống kê nhà nước, người làm thống kê ở cấp xã, cơ quan nhà nước, đơn vị sự nghiệp công lập và điều tra viên thống kê.
2. Người làm công tác thống kê phải có các tiêu chuẩn sau đây:
  - a) Có phẩm chất đạo đức tốt, trung thực, khách quan, có ý thức chấp hành pháp luật;
  - b) Có trình độ chuyên môn, nghiệp vụ thống kê.
3. Người làm công tác thống kê độc lập về chuyên môn, nghiệp vụ trong hoạt động thống kê.
4. Người làm công tác thống kê phải tuân thủ các quy định của pháp luật về thống kê, thực hiện và chịu trách nhiệm về công việc được phân công.

Tuy nhiên, trong kỷ nguyên dữ liệu lớn, lượng thông tin được tạo ra và sử dụng là khổng lồ, nếu đạo đức nghề nghiệp trong công tác thống kê chỉ quy định trong Luật Thống kê như hiện nay chưa đáp ứng được yêu cầu chi tiết và cách giải quyết các tình huống phát sinh trong thực tiễn công tác thống kê. Sự cần thiết phải ban hành văn bản về chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp trong công tác thống kê còn vì các lý do: (1) Chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp đảm bảo rằng

người làm công tác thống kê tiến hành thu thập, xử lý dữ liệu một cách trung thực và khách quan, từ đó giữ vững độ tin cậy và chính xác của thông tin, là hàng rào bảo vệ tránh việc làm giả, thao túng số liệu; (2) Các chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp giúp thiết lập các quy tắc rõ ràng, minh bạch trong việc thu thập, phân tích và công bố dữ liệu, cũng như tuân thủ các quy định pháp luật hiện hành. Điều này không những tăng cường trách nhiệm giải trình của các cơ quan thống

kê mà còn tạo ra sự tin tưởng từ phía người dân và các bên liên quan; (3) Chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp hỗ trợ việc ra quyết định sáng suốt trong chính sách công và kinh doanh, từ đó thúc đẩy sự tiến bộ và ổn định trong xã hội. Quyết định chính sách dựa trên số liệu đáng tin có thể dẫn đến việc triển khai nguồn lực một cách hiệu quả hơn, thúc đẩy sự phát triển bền vững và công bằng xã hội.

Chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp trong công tác thống kê cần tập trung vào các khía cạnh: (1) Chính trực và trung thực: Nhà thống kê cần phải duy trì một thái độ chính trực và trung thực trong quá trình thu thập, xử lý và phân tích dữ liệu. Điều này đảm bảo rằng dữ liệu và kết quả phân tích không bị bóp méo do áp lực cá nhân, tài chính hay bất kỳ lợi ích riêng nào khác; (2) Khách quan: Tránh sự thiên vị cá nhân hoặc tập thể và đảm bảo rằng phân tích dữ liệu được thực hiện một cách khách quan, không bị ảnh hưởng bởi quan điểm hoặc ý kiến riêng; (3) Bảo mật và bảo vệ thông tin: Bảo vệ thông tin cá nhân và dữ liệu nhạy cảm được thu thập từ người tham gia là một phần quan trọng của đạo đức nghề nghiệp. Thông tin này cần được xử lý cẩn thận để đảm bảo bí mật và an toàn; (4) Trách nhiệm và tính minh bạch: Nhà thống kê phải chịu trách nhiệm về chất lượng và mức độ tin cậy của công việc họ thực hiện. Rõ ràng và minh bạch trong phương pháp, kết quả và kết luận là yếu tố chủ chốt giúp tăng cường lòng tin vào dữ liệu; (5) Tuân thủ pháp luật và đạo đức khoa học: Nhà thống kê cần tuân thủ nghiêm ngặt

các quy định pháp luật và chuẩn mực khoa học liên quan đến phát triển và ứng dụng thống kê; (6) Sự tôn trọng đối với dữ liệu và người tham gia: Nhà thống kê phải tôn trọng quyền lợi và quyền riêng tư của các cá nhân và cộng đồng từ đó thu thập dữ liệu, và sử dụng dữ liệu một cách công bằng; (7) Nâng cao năng lực chuyên môn: Điều này bao gồm việc không ngừng học hỏi và cải thiện kiến thức chuyên ngành, cũng như duy trì sự cập nhật với các phát triển mới nhất trong lĩnh vực thống kê để cung cấp kết quả phân tích có độ chính xác cao.

Những chuẩn mực này là nền móng cho một hệ thống thống kê đáng tin cậy và bền vững, góp phần không nhỏ vào việc hỗ trợ đưa ra quyết định chính sách và phát triển của quốc gia.

Tài liệu tham khảo

- Luật Thống kê số 89/2015/QH13;
- <https://unece.org/sites/default/files/2023-10/Ethics2024%20INF1.pdf>;
- <https://chinhphu.vn/du-thao-vbqpp/du-thao-nghi-dinh-ban-hanh-bo-quy-tac-dao-duc-cong-vu-5509>;
- <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Dich-vu-phap-ly/Thong-tu-08-2022-TT-BTP-Quy-tac-dao-duc-nghe-nghiep-Thua-phat-lai-506270.aspx>;
- <https://vnba.org.vn/vi/page/bo-chuan-muc-dao-duc-nghe-nghiep.htm>;
- <https://vksndtc.gov.vn/tintuc/Pages/lists.aspx?Cat=10&ItemID=10976>;